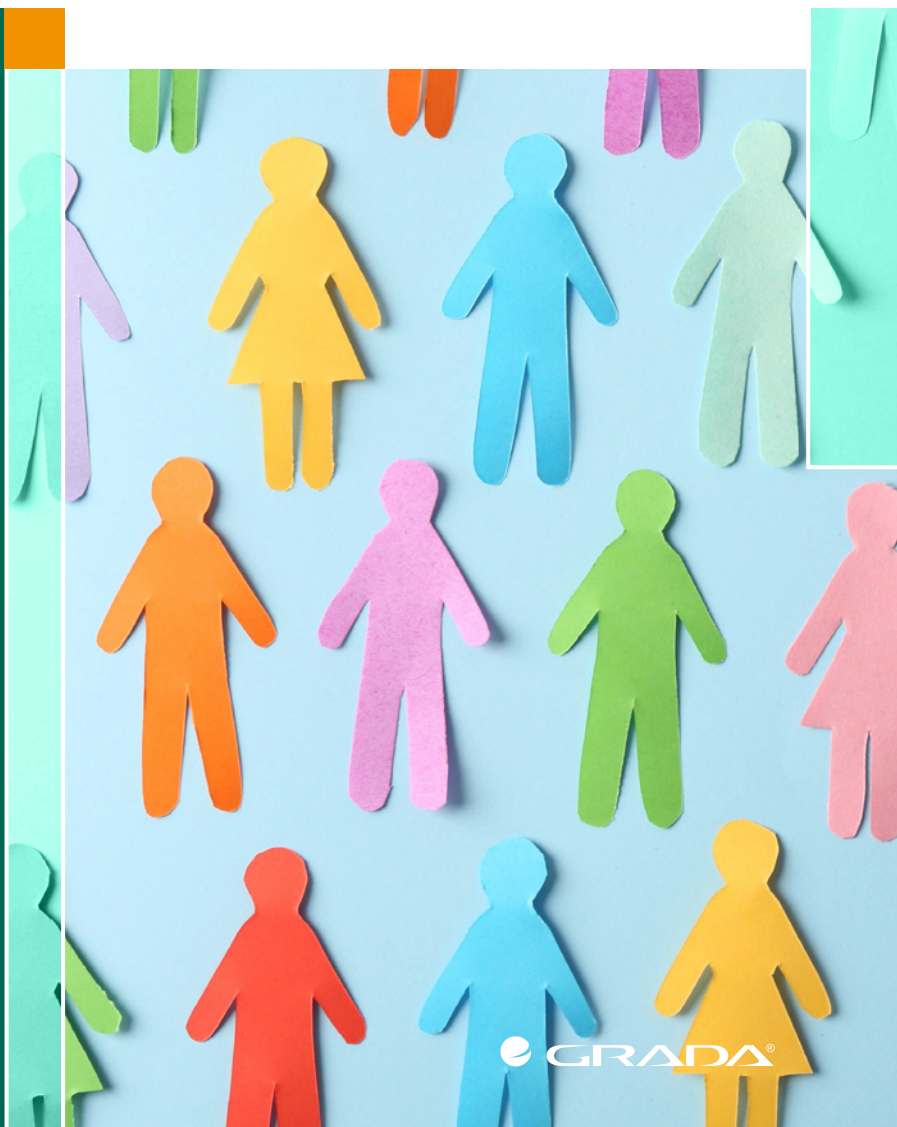

TEREZA LUBASOVÁ

LGBT+ ve škole

PRŮVODCE PRO VYUČJÍCÍ

PEDAGOGIKA

TEREZA LUBASOVÁ

PEDAGOGIKA

LGBT+ ve škole

PRŮVODCE PRO VYUČJÍCÍ

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Lubasová, Tereza

LGBT+ ve škole : průvodce pro vyučující / Tereza Lubasová. -- Vydání 1.. -- Praha : Grada, 2026. -- 1 online zdroj. -- (Pedagogika)

Obsahuje bibliografii

ISBN 978-80-271-6521-6 (online ; pdf)

* 37.011.3-052 * 316.344.8-055.3/.4 * 159.923.2 * 613.88 * 159.923.2-055.1/.4 * 37.01 * 37.064 * 37.013.77 * (035) * (0.034.2:08)

– žáci

– studenti

– sexuální menšiny

– sexuální identita

– sexualita

– genderová identita

– výchova a vzdělávání

– klima školy

– školní psychologie

– příručky

– elektronické knihy

37 - Výchova a vzdělávání [22]

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

PhDr. Tereza Lubasová, Ph.D.

LGBT+ ve škole

Průvodce pro vyučující

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 10 585. publikaci

Recenzovala:

doc. Mgr. Michaela Hřivnová, Ph.D.

Odpovědná redaktorka Marie Uličná
Grafická úprava Jan Šístek
Zpracování obálky Antonín Plicka
Počet stran 160
Vydání 1., 2026

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2026
Cover Photo © depositphotos.com/NewAfrica

ISBN 978-80-247-9542-3 (ePub)
ISBN 978-80-271-6521-6 (pdf)
ISBN 978-80-271-5752-5 (print)

Obsah

Úvod	7
1. Malý velký slovníček	17
1.1 LGBT+	18
1.2 Další důležité pojmy	25
1.3 Symboly	38
1.4 Vlajky a barvy	38
2. Jdeme do školy	45
2.1 Bezpečné prostředí	46
2.2 Realita naší školy	52
2.3 Akutní reakce	58
2.4 Právo	60
2.5 Rodiče	60
3. Různí lidé, jedna škola a vaše možnosti	63
3.1 Trans lidé	63
3.2 Přítelovost	88
3.3 Šikana	96
3.4 Variace pohlavních znaků – intersex	107
3.5 Online prostor	110
4. Sexualita, gender a škola – další výzvy	117
4.1 LGBT+ v rámci sexuální výchovy	117
4.2 Prevence sexuálního zneužívání dětí	123
4.3 Inkluze – jiní ještě jinak	130
4.4 Specifika pro práci školního psychologa / školní psycholožky	132
4.5 Několik slov pro vedení školy	137
4.6 Sexualita, gender a náboženství	141
4.7 Další zdroje	143

Závěr	149
Seznam použitých zdrojů	153
Kontrolní seznamy	157
Schránka důvěry	157
Zápis z jednání	158
Seznam nabízených aktivit	159
O autorce	160

Úvod

Vážené/vážení vyučující a vy všichni další, kteří tuto knihu otevíráte.

Možná si ji kupujete s tím, že máte v hlavě něco konkrétního, co se chcete dozvědět, možná si ji kupujete preventivně, protože „co kdyby něco přišlo“. Anebo vás k ní přivádí zvědavost. Tato kniha je určena vám všem. Najdete v ní množství informací o pohlaví, přitažlivosti, vztazích, sexuologii i právu. Vysvětlení pojmů, kterými se dnes společnost jen hemží a které nejsou vždy používány správně. Hlavně se ale zaměříme na (vaši) praxi.

Cílem této knihy není udělat z vás přesvědčené podporovatele ani zavilé odpůrce. Tato kniha vychází z mého přesvědčení, že všichni jsme lidé a jako takoví si zasloužíme základní respekt a pohodu ve svém životě. Cílem této knihy je napomoci vám všem ve škole tak, abyste se mohli více věnovat vzdělávání a méně tomu, co má kdo napsáno v rodném listě nebo kdo koho miluje. **Bezpečné a otevřené prostředí ve škole vede k většímu pocitu pohody a lepším výsledkům u všech lidí ve škole, bez ohledu na to, kým jsou.**

Jak číst tuto knihu

Ideálně postupně. Kniha je napsaná tak, že nejdříve poskytuje potřebné informace, a čím postupujete dále, tím více se věnuje praktickým doporučením a příkladům. Není to ale tak, že v první kapitole usnete nad nudnou teoretickou statí. Už od začátku máte k dispozici praktické tipy i aktivity využitelné pro práci s vaší třídou. Aby se vám kniha dobře četla a ještě lépe používala, jsou některé části odlišeny graficky. Důležité věci tučně, doplňkové a zpřesňující informace v poznámkách pod čarou, ostatní věci specifickými symboly.

TIPY

Takto označené jsou tipy, které se vztahují k předchozímu textu. Nejčastěji jde o tipy týkající se praktické aplikace výše zmíněného.

PRAKTICKÉ CVIČENÍ – TRÉNINK PRO ČTENÁŘE A ČTENÁŘKY

V této knize opakovaně dostanete nabídku „domácího úkolu“ pro vás, čtenáře a čtenářky. Je na vás, zda úkol splníte. Všechny úkoly jsou zaměřené na lepší porozumění sobě či tématu, popřípadě přizpůsobení obsahu přímo vaší škole. Uvidíte-li symbol cvičení, připravte si k ruce tužku a papír, obvykle jde o úkoly zapisovací.

AKTIVITA PRO TŘÍDU (od X let)

Takto jsou označené aktivity pro práci se studujícími. Aktivita má vždy název a v závorce je uvedeno, pro jakou věkovou skupinu je určená. (Vyučující se zkušenostmi nicméně jistě vědí, že při troše snahy a kreativity lze mnoho aktivit upravit i pro jiné věkové skupiny.)

U každé aktivity je vždy důležité ponechat si dost **času na prezentaci výtvorů** (ať už individuálně, skupinově, nebo i anonymně). Prezentace by neměla být rušena a měla by umožnit klidné vyjádření, případně dovysvětlení. Poté je třeba věnovat **ještě více času následné diskusi a reflexi**, a to jednak toho, jak se žákům a žačkám pracovalo (co šlo snadno, kde to drhlo, koho by chtěli ocenit za přínos ke skupinové práci, co by mohli příště udělat lépe) a jak vnímají práci ostatních (co je překvapilo, co pobouřilo, s čím ne/souhlasí a proč). Také je nutné, aby v případě faktických chyb (velmi častý problém u témat genderu a sexuality) došlo k jasnému opravení a stanovení vědecky daných faktů.

Abychom zachovali **(psychickou) bezpečnost pro všechny**, kteří se aktivity účastní, nezapomeňte dopředu vždy zdůraznit, že se o výsledcích budete bavit veřejně (nebo že budou třeba dokonce někde vystaveny). Je tedy na každém člověku, aby popřemýšlel, co všechno o sobě chce sdílet. Toto pravidlo opakujte!

K některým textům se hodí doplňující komentář či citace. Označeny jsou takto.

§ Symbol práva na kraji stránky ukazuje, že se v textu objevuje odkaz na nějaký **zákon** či vyhlášku nebo rovnou citace z nich. Seznam použitých zákonů a vyhlášek najdete v zadní části knihy.

☞ **Konverzaci** o náročných tématech vám mohou usnadňovat návrhy přímé řeči označené symbolem bubliny.

V knize jsou zmiňovány konkrétní **výzkumy** pro ilustraci popisované situace nebo aby bylo jasné, proč jsou některé věci potřeba. Zároveň je ale nutno mít na paměti, že v drtivé většině výzkumů zaměřených na LGBT+ osoby jsou data shromažďována na **principu sebeurčení** – tj. člověk sám sebe zařadí do některé z nabízených kategorií genderu a/nebo sexuality, a tak jsou pak jeho odpovědi brány. Na jedné straně to umožňuje lidem skutečně vyjádřit, kým jsou, na druhé straně kritici namítají, že nelze „prokazatelně“ zkontrolovat, kdo do jaké kategorie patří.

Kniha **zahrnuje všechny** osoby, kterých se situace týkají, **bez ohledu na věk či gender**.

- V knize najdete vám svěřené osoby nejčastěji popsané jako žáky a žáky-ně, žactvo, případně děti. Kromě výjimek (právní část, kde dítě skutečně zahrnuje kategorii 0–18 let) jsou tím myšleny **všechny osoby, které jsou ve škole vzdělávány**, bez ohledu na věk. Žactvo, studentstvo, děti, dospívající, mladí dospělí...
- V češtině často (a v psaném textu zvlášť) automaticky používáme mužský rod (žáci šli, učitelé dělali apod.). Pokud chceme sdělit, že se situace netýká „jen mužů“, můžeme využít možnost s lomítkem (žáci šli / žákyně šly).
- V některých psaných textech se začíná objevovat možnost s hvězdičkami (žáci*žákyně dělali*dělaly, případně varianta žáci*kyně dělali*y) – hvězdičky na rozdíl od lomítek mají zahrnovat celé spektrum (protože lomítko ve své podstatě znamená „nebo“, tj. bere v potaz pouze dvě kategorie).

- Jakkoliv tato kniha ze své podstaty upozorňuje na rozmanitost a nutnost zahrnout do diskuse všechny, hvězdičky (zatím¹) nejsou jazyková úprava, která by byla v současné době kodifikovaná Ústavem pro jazyk český Akademie věd České republiky. Proto v knize naleznete **lomítka** (a ne hvězdičky) pro vyjádření toho, že sdělené informace platí pro všechny. Jak brzy zjistíte, oblast genderu a sexuality je rozmanitá, a i když naše čeština jistě také, tak někdy není jiná možnost, než zkrátka přidat i/y či jinou koncovku, abychom zahrnuli všechny osoby, kterých se to týká. **Protože o lidi jde především.**

Jsou-li v knize zmíněni rodiče, vnímejte je prosím jednak v právním slova smyslu (zákonní zástupci) a jednak ve smyslu sociálně-psychickém jako osoby blízké.

Takže to musím číst všechno?

Nemusíte, ale rozhodně to doporučuji.

Často se setkávám s tím, že člověk chce ve spěchu přeskočit některé kapitoly, protože „to už přece zná“. Jak zjistíte později v knize, vzájemné porozumění je klíčem úspěchu, a pokud se tedy rozhodnete některou kapitolu vynechat, může se stát, že si nebudeme poté úplně dobře rozumět.

Naopak číst jen některé pasáže doporučuji ve chvíli, kdy se nějaká situace děje a vy si potřebujete připomenout vhodné informace či doporučené postupy. Personálu knihoven se to líbit nebude, ale je-li kniha vaše, doporučuji si v ní označit pro vás důležité pasáže, abyste je potom v případě potřeby snáze a rychleji našli.

¹ Jazyk se vyvíjí a co není dnes, může být zítra. V anglickém jazyce se například objevilo zájmeno ze/hir pro osoby, kterým binární rozdělení nevyhovuje, do českého jazyka se vrací dříve používané studenstvo, úřednictvo apod. A existuje samozřejmě i obor genderová lingvistika (v ČR se tématu dlouhodobě věnuje Jana Valdřová).

Vezměte si k ruce tužku a papír a zkuste si pro sebe označit pár následujících tvrzení, zda s nimi **souhlasíte**, nebo **nesouhlasíte**.

- (1) Mám o tématu sexuality a genderu dostatek informací.
- (2) Nevadí mi bavit se o intimních tématech.
- (3) Víím, jaké informace a v jakém věku svým studujícím poskytnout.
- (4) Dokážu komunikovat otevřeně a s respektem i o obtížných tématech.
- (5) Víím, co znamenají pojmy transsexualita, queer, gay, lesba, gender, asexualita, intersex, bisexualita, nebinární...
- (6) Zním kontakty na organizace či služby, které mohou pomoci LGBT+ lidem.
- (7) Zním zákony, kterými je třeba se řídit (např. při řešení situace trans studujících ve škole).
- (8) Mám připravených několik aktivit pro práci se třídou na téma sexuality a genderu.
- (9) Umím řešit náročné a specifické situace spojené s LGBT+ tématy ve škole.
- (10) Jako škola máme vypracované postupy pro řešení náročných situací spojených s LGBT+ tématy.

Pokud jste na všechny položky odpověděli ANO, pak nevím, zda se dozvíte ještě něco navíc. Pokud zde máte alespoň jedno NE, zvu vás dále.

(Moje) postoje a názory

Transsexualita, homosexualita, intersex, sexualita, sexuální.

Jakmile někam vložíme slovo, které v sobě obsahuje „sex“, okamžitě se z daného tématu stává něco velmi osobního. Nebo máme alespoň ten pocit. Co je a co není osobní? Kdy může náš osobní pohled na věc situaci ve škole škodit a kdy pomáhat? A jak vlastně oddělit to osobní od profesního – jde to vůbec? Právě tohle teď společně prozkoumáme.

Na následující položky zkuste odpovědět tak, jak to teď cítíte – **označte položky číslem 1–5 dle návodu:**

1 = silně nesouhlasím

2 = nesouhlasím

3 = neutrální, je mi to jedno

4 = souhlasím

5 = silně souhlasím

Jde o cvičení pro vás, a proto je důležité odpovídat upřímně, i kdybyste tušili, že vaše odpověď „není ideální“ nebo zrovna teď „společensky v kurzu“. Je upřímná, a to se počítá.

- (1) Každý z nás, bez ohledu na pohlaví či gender, má právo počít dítě.
- (2) Rodinu musí vždy tvořit pouze muž, žena a jejich dítě/děti.
- (3) Pokud bych měl/a stát ve frontě na toaletu s člověkem opačného pohlaví, vadilo by mi to.
- (4) Pohlaví je jasně biologicky dané – žena a muž.
- (5) Lesby by neměly mít dovoleno používat stejné šatny jako heterosexuální ženy.
- (6) Mít možnost změny pohlaví, kdykoliv se mi zachce, je nesmysl.
- (7) Do školy témata sexuality a genderu nepatří.
- (8) Ve škole by měli všichni získat základní informace o sexualitě a genderu.
- (9) Nevadí mi pracovat s kolegou/kolegyní, který/která právě prochází změnou pohlaví.
- (10) Změna pohlaví je jen výmysl západní společnosti, která nemá nic lepšího na práci.
- (11) Škola musí poskytovat podporu a bezpečí všem bez ohledu na jejich genderovou identitu či sexuální orientaci.
- (12) Ve škole máme dost práce i bez toho, abychom řešili sex.
- (13) Témata genderu a sexuality jsou vhodná nejdříve od 15 let.
- (14) Bisexuální je jen ten, kdo se teprve hledá.
- (15) Normální je být heterosexuální.

- (16) Pokud dovolíme dětem příliš mnoho experimentů, nebudou vědět, čím jsou.
- (17) Jako vyučující nesmím nikdy sdělit svůj názor.
- (18) Jako vyučující nesmím nikdy odhalit svoji sexuální orientaci.
- (19) Do školy nepatří informace o tom, že já sám jsem queer.
- (20) Podporou LGBT+ lidí je zbytečně zviditelníme.
- (21) Kvůli pár lidem musíme dělat příliš mnoho úprav a změn.
- (22) Projevy podpory LGBT+ lidí do škol nepatří.
- (23) Informace jsou základem vzájemného porozumění.
- (24) Otevřené přihlášení se k LGBT+ komunitě je koledování si o malér.
- (25) Nedělám rozdíly mezi svým přístupem k holkám a klukům.
- (26) Sexualita a gender jsou témata, která by se měla řešit výhradně v rámci rodiny.
- (27) Používám jazyk tak, abych ostatním neublížil/a.
- (28) Pro tato témata je lepší pozvat externí organizaci.
- (29) Sexualita a gender jsou témata specifická, která do běžné výuky nepatří.
- (30) LGBT+ je jen aktuálně zajímavé téma, za pár let tady nikdo takový nebude.

Až dočtete tuto knihu a porovnáte si všechny informace, dostanete šanci se nad položkami výše znovu zamyslet.

Postoje, názory a stereotypy. Tohle všechno se spojilo a vytvořilo vaše odpovědi výše. **Názor** je nějaký náš výrok, o kterém se domníváme, že je pravdivý. **Postoj** obsahuje především naše hodnocení – pozitivní, či negativní – k dané věci. A **stereotyp** je naše přesvědčení, že určitá skupina lidí, která se vyznačuje znakem X, se také automaticky vyznačuje znaky Y, Z... Kde je pravda?!

Naše názory, postoje, ale i stereotypy ve velké míře ovlivňuje to, co slyšíme a vidíme kolem sebe. V současné době stačí otevřít internet a už se na nás valí množství zpráv, kde se to zajímavými (často emočně podbarvenými) výroky jen hemží. Vyznat se v informacích a jejich zdrojích je obtížné a chvílemi se to může zdát až nemožné.